

4574
E175/13
Σ

THEOLOGIA AZ EGYETEMBEN.

— DÉKÁNI BESZÉD —

IRTA ÉS A DEBRECENI MAGYAR KIRÁLYI TUDOMÁNYEGYETEM
REFORMÁTUS HITTUDOMÁNYI KARA ELŐTT 1914 OKTÓBER 3.
NAPJÁN TARTOTTA

D. ERDŐS JÓZSEF.

DEBRECEN,
HOFFMANN ÉS KRONOVITZ NYOMÁSA
1914.

Testvéreim az Úrban!

Dicsőség és hálaadás a mindenható Istennek — íme; az eszme tényé lőn! Felséges apostoli Királyunk szentesíteni méltóztatott hazánk alkotmányos Kormányának bölcs előterjesztését és ezzel a debreceni magyar királyi tudományegyetem megvalósult. A nagy gondolat, melynek megtestesülését elődeink epekedve, vágyva várták s profétai sóvárgással óhajtva remélték; a szent cél, melynek eléréseért az 1550 óta viruló és fejlődő debreceni schola oppidi fenntartó testületei, nevezetesen fényes múltú szabad királyi városunk, a helybeli buzgó református egyház és a tiszántúli színmagyar református egyházkerület, mint szintén a másfélezerre tehető kegyes jóltevők és alapítók, nemes bőkezűséggel, példás hivatásérzéssel áldozni meg nem szüntek; a diadal, melynek kivívásáért fennkölt gondolkodású államférfiainkat és kimagasló egyházi tekintélyeinket hervadhatatlan babér illeti meg...: mindez valóságban szemünk elé tárul és még az Úr ítéletinek és meglátogatásának eme borús és kétséges napjaiban is megdobogtatja szívünket, egyetemünk megnyitásának örömnépe alkalmából.

Am, a szemlélődő és elmélkedő ember a jelen láttára lélekben visszaszáll a múltba és előre tekint a jövőbe, s a szellemerkölcsi

világ jelenségeinek, tényeinek vizsgálásánál kritikailag igyekeznek megállapítani az irányt, amelyben, és a célt, amely felé haladnia kell, tovább előre. Ez irány megjelölésénél és e cél kitűzésénél legmegbízhatóbb kalauz az Istennek Lelke, aki egyedül képes elvezérelni létünk örök céljához, a tökéletességhez. Isten Lelkétől ered és árad szét minden erő, bölcsesség, képesség és tudomány; Nála nélkül sötétség, tévelygés, sorvadás pusztít, emészt, Vele azonban világosság, igazság, szabadság és élet tenyész, győzedelmeskedik: mert mind az anyagi lét megelevenítő eleme, mind a szellemi élet ihlető ereje, mind az erkölcsi világ tökéletesbítő tényezője az Isten Lelke.

Ha hát általában minden magasabb szellemi jelenség, tény, alkotás, elvileg ugyanazonegy örök Lélek nyilvánulása: akkor ugyanazonegy a cél is, amelynél a különféle képességek, mint megannyi előre törekvő erők, összetalálkoznak. Ez a cél az örök igaz, szép és jó szellemerkölcsi felmagasztosodása, a Szentlélek munkálkodásának tökéletes összhangja.

A tudományegyetemek ama tökéletes összhang létrejövetelét munkáló, noha különféle, azonban azonos cél felé tartó erőknek a gócai és így a szellemerkölcsi világ megannyi munkatelepei. Itt az Isten Lelke az Úr, aki kiméri a tért, amelyen, és kiosztja a talentomot, amellyel, sőt kiszabja az időt is, ameddig kinek-kinek sáfárkodnia kell. Amiképpen alkotó erejével, fejlesztő hatásával szünetlenül munkálkodik a természeti világban: azonképpen szakadatlanul működik a szellemi és erkölcsi élet té-

rein is, amidőn a tökéletesedésre hívott emberi lényeket különféle képességekkel, charizmákkal ruházza föl aszerint, amint kit-kit valamely cél elérésére rendelt.

Ám, miként az emberi test egységes szervezetét nem zavarja, sőt egyensúlyban tartja az, hogy minden egyes tagnak más-más tevékenység jutott osztályrészül: aként a szellemi képességek összetartozása és szerves jellege, azok különfélesége mellett is nyilvánvaló és természetes. Amott a tagok rendeltetésszerű, szabályos működése folytán egészséges, kölcsönhatású, egységes organismus, emitt a szellemi erők hivatásos kifejtése nyomán öntudatos alkotás, célirányos eredmény, közhasznú intézmény és megannyi szellemerkölcsi életjelenség jön létre. A tudományegyetemek ezeknek a különféle szellemi tehetségeknek, erőknek, erkölcsi értékeknek ébresztő, fejlesztő, megszentelő és mozgásra, termelésre képesítő szinterei, a pszichológiai működés és pszichológiai módszer intézetei, a vallási, állami, erkölcsi, társadalmi élet legmagasabb fokú iskolái, az universitas litterarum szentélyei.

Ezeknek a napként világitó, fényt, meleget árasztó gócnak, ezeknek az igazságot kutató, szabadságra nevelő, jellemképző, tökéletesbítő nagy intézeteknek. a díszes sorába áll be a debreceni m. kir. tudományegyetem, mint dicsőséges multú, tisztos kollégiumunknak teljeskorúságra méltatott, reménydús jövőjű utóda. Igen; mert bármily magasra értékeljük is a létesítése érdekében hálával fogadott és mindvégiglen teljesítendő több rendbeli áldozatokat: mindazonáltal szent hagyományként száll majd

nemzedékről nemzedékre az a tudat, hogy a debreceni egyetem, a magyar kulturának és a tudománynak, debreceni ősi Alma Materünk szegeletkövén épült sziklavára.

A múlttal való eme kapcsolat és a jövőben elérendő cél tudatossága egyaránt komoly és nehéz kötelességeket hárít egyetemünkre; mert sem a tudomány önálló, szabad, eredményes művelése, sem az oktatás és nevelés megfelelő mérvű teljesítése szempontjából nem maradhat hátra a nemes versenyben. Sőt, miként a világítótornyok messze szerte szórják a fénysugarakat a tengeren hajózó útasok közös hasznára: aként kell itt is fennen lobogni a tudomány szövétnekének, hogy hatását és áldását közelben és távolban, egyesek és társadalmak, népek és nemzetek érezzék, tapasztalják és epedve áhítozzák. Ez meg is lesz, ha az egységes szervezet épségéért és fejlődéséért kifejtendő buzgó munkásságban minden egyes tag méltóan résztvesz és ha az itt fejlődő és működő különféle szellemi erkölcsi erőket ugyanazon Lélek ihleti és vezéri. Mert valamint minden tagnak más-más az élettevékenységi feladata, mégis varázsos összhang jó létre: úgy a tudományok eredményének és vívmányainak elérésében is minden lelki képességnek meg van a maga külön tere, holott bár különfélék a tehetségek, de egy az őket adományozó, ihlető és megszentelő Lélek. Eszerint a tudásvágy felébresztése, irányítása, alakítása; a kutató ösztön fokozása, táplálása; az elmélődési hajlam felismerése, nevelése; a gondolkozási tehetség ápolása, erősítése;

a judicium élesítése, mélyítése; a természetfeletti és tapasztalati világ jelenségeinek búvárlására irányuló elme tevékenységre segélése; az állami lét alapjának, alkotmányának és fennmaradásának biztosítékait feltáró, igazoló és védelmező szellemerkölcsi munka istápolása; a lelki, ethikai és testi kórok elhárítására, gyógyítására törekvő képességek művelése, fejlesztése és ami még ezzel vonatkozásba vagy kapcsolatba hozható — mindez egyaránt a tudomány érdekét és ennek célja elérését mozdítja elő, mindez a köznek, az egyetemesnek válik javára.

Eképpen gondolkozván általánosságban tudományegyetemünk létrejöveteléről, hivatásáról és feladatairól: alig lehet megfelelő hálával és elismeréssel értékelni azt a bölcs döntést, amely szerint egyetemünk fakultásai között a mi református hittudományi karunk az őt megillető helyet foglalhatja el. Ez a kitüntető méltánylás azonban igen komoly és nehéz köteleességekkel jár. Már maga az a körülmény, hogy a református hittudományi kar jogosan és hivatásszerűen beilleszkedik a magyar tudományegyetem organismusába: nyilván mutatja, mikép a kinyilatkoztatás örökké tiszta forrásából fakadó vallásos érzület, a keresztyéni életnézlet és az előítélettől mentes, szabad hitbeli meggyőződés kapcsolatban van minden tudományággal, sőt az, az egyes tudományok fejlődésére is jótékony hatást gyakorol. Elvitázhatatlan ugyanis, hogy a tudomány munkásainak nemcsak kiváló ékesége, hanem nélkülözhetetlen alaperénye

az erkölcsi feddhetetlenség, a hivatási tudatosság és az igazságszeretet. Ám ezeknek az ethikai követelményeknek kútfeje sem az egyetemes humanitás, sem a metafizika, sem az empirismus területén nem található fel. Az erény gyökérszállai a vallás talajának mélyeibe nyulnak alá és onnan szívják az üdítő, tápláló életnedvet; viszont az erkölcsiség ragyogó ormai a magasságban lakozó Örökkévalónak trónjáig érnek, amennyiben — tropus nélkül szólva — a szellemerkölcsi világ munkásai, az Isten előtt való felelősség tudatával állanak, mozognak és sáfarkodnak hivatásuk térein. Ennyiben a vallásnak nagy jelentősége van a tudományosság fejlődésében, amit mind a kultúra történelme, mind a napi tapasztalat igazol. Hiszen közismert tény, hogy a tudomány, a saját természetében és mivoltában meglevő törvényeken kívül még számos szellemi erő érvényesülésének és együttes hatásának köszönheti az általa elért eredményeket és eme szellemerkölcsi tényezők között bizonyára kiválóan áldásos hatású volt a múltban és az marad mindvégiglen a vallás.

Ám, amit ebben a tekintetben a kijelentésen alapuló monotheismus befolyásáról általánosan mondhatunk, azt hatványozott mértékben állíthatjuk a keresztyénségről, amely már az evangéliom hódító pályájának kezdeténél új világnézletet teremtett, amidőn a pánhellén szellem fejlődésének új és előbb ismeretlen irányát kijelölte és az egész földkerekségen lakó emberiség törekvésének, vágyódásának területét és végcélját megismertette. Ezzel a tudomány kibontakozott

a nemzetiség nyűgeiből és megszabadult a metaphysikai szükségesség bilincseitől : közkinccsé, egyetemes emberi tulajdonná lőn. Az evangéliom szellemének, vagy világosabban szólva, a Szentlélek újjászülő, megelevenítő erejének átalakító hatását megérezte a bölcsészet, az ethika, a történetírás, a philologia, a jog- és államtudomány, sőt még a mennyiség- és természettudomány is. Az evangéliom szerint a legfőbb jó, az örök igazság Isten, aki által, akiért és akire nézve a mindenség : ez a gondolat felmagasztosította a gondolkozó és elemező értelmet s kovászként erjedésbe hozta a bölcselem anyagát. Az evangéliom az Isten előtt való felelősség tudatát oltotta be a lelkekbe s ezzel az ethikai felfogást és világnézletet mélyebbé, nemesebbé tette. Hogy továbbá a historiographia a világ és emberiség történelmét az isteni gondviselésben vetett hitnek világánál mérlegeli, hogy a philologia előbb ismeretlen és parlagon hevert rendkívül értékes anyagalmaz birtokába jutott, hogy a jog- és államtudomány az őskori elavult eszmék és fogalmak helyett új és tartalomdús elvek érvényesítésére törekszik, hogy még az exakt tudományok terén is, a kulturvilágban előtérbe nyomuló új szellemerkölcsi szükségletek kielégítésére irányuló törekvés észlelhető : mindez a keresztyén-ség megelevenítő, gyarapító erejének és érvényre jutásának tulajdonítható.

Elvitázhatatlan tény, hogy az evangéliomi szellemnek a tudomány fejlődésére gyakorolt eme jótékony hatása bámulatosan hatványozott mértékben fokozódott a refor-

máció óta. A reformáció ugyanis a tudomány fejlődésének minden vonatkozásban szabad mozgást vívott ki, minek következtében biztosította azt a jogot és kötelességet, hogy a kutató elme a szellemerkölcsi élet terén szabadon vizsgálódhatik, az igazság megismerésére és tudatos meggyőződésre törekedhetik és így az egyes ember mind a hit és erkölcsiség, mind a tudomány terén végképpen mentes a particularismus békóitól s egyedül saját lelkiismeretének és Istennek felelős.

A reformáció eme vívmányának eredményéül rámutatok a modern kritikai módszer érvényesülésére, a behatóbb forrástanulmányozásra, a hazai és nemzeti történelem méltó művelésének felkarolására, az államtudománynak és törvényhozásnak bármennemű középkori képzetektől mentes függetlenségére, általában pedig arra a nagy-szerű szellemi, állami, nemzeti, ethikai fellendülésre, amelynek nemzedékről nemzedékre való emelkedését büszkeséggel szemlélhettük mindaddiglen.

Amidőn tehát református hittudományi karunk, mint a debreceni magyar királyi tudományegyetem szerves tagozata megkezdí működését, azzal az elhatározással és fogadalommal indul el rendeltetése pályáján, hogy minden tekintetben hűséggel, áldásosan és példaadó kötelességérzettel teljesíti hívatását.

Evégből bizodalommal teljes és őszinte hangon hívom fel theologiai fakultásunk hallgatóit, úgy is mint az Isten titkainak leendő sáfárait és Krisztus egyházának reménybeli

pásztorait, őrállóit, hogy az Úrtól nyert szellemi és erkölcsi képességeik lelkiismeretes buzgó fejlesztésével, gyarapításával, orando et laborando szünetlenül azon legyenek, arra törekedjenek, hogy elhivatásukhoz, missiójukhoz és az Úrhoz méltóan, illően, egyen-egyen példaképpül világoljanak minden téren mindenha.

Abban a gyökeres reménységben, hogy theologiai fakultásunk a hozzá fűzött jogos kívánalmaknak Isten segedelmével minden vonatkozásban teljesen meg fog felelni; abban a meggyőződésben, hogy fakultásunk munkája és példája nyomán az evangéliumi hit, a tudomány, a világosság, az igazság és szabadság áldása árad szét, úgyszintén a tiszta erkölcsiség kultusza, a királyi felség iránt való hűség, a lángoló hazaszeretet, a magyar nemzeti öntudat nemzedékről nemzedékre erősödni fog szerte e hon határain; abban a tudatban, hogy a debreceni ősi kollégium negyedfélszázados dicső múltja folyamán gyarapított értékeket egyetemünk harminc, hatvan és száz annyi mértékben sokszorosítandja — : dobbanjon össze szívünk ama hő fohásszá magasztosuló gondolatban, hogy a debreceni magyar királyi tudományegyetem és ennek kebelében s méltó díszéül, református hittudományi karunk az idők végéig, hazánk, nemzetünk nemes büszkeségére és Isten dicsőségére éljen, viruljon, gyarapodjék! Vivat, floreat, crescat.

CLASSIFIED DOCUMENT

Leit.

7267-1958